

Handleiding voor het overzetten (vertalen) van de basnotatie voor accordeon van trad. schrift naar klavar.

Bij deze handleiding wordt er vanuit gegaan dat de overzetter bekend is met een scanprogramma voor muziek (b.v. SharpEye) en dat er met KlavarScript gewerkt kan worden.

Voor SharpEye en KlavarScript zijn de handleidingen 'Beginnen met' te vinden op de KVN website www.klavarvereniging.nl

LeunisPadmos leunis.padmos@hetnet.nl

08-06-09

Uitgangspunt is de trad. notatie met akkoordsymbolen (eventueel *alleen* akkoorden) en geen noodzakelijke kennis van de akkoordenleer.

Ook wordt er bij deze handleiding uitgegaan van de mogelijkheid dat een overzetter, zonder ervaring met de accordeon-basnoten kan overzetten

Daarom zal het bij bovenstaand uitgangspunt **wel** noodzakelijk zijn dat de basnotatie door een ervaren accordeonist wordt gecontroleerd.

Controle door een 2e persoon (accordeonist) is trouwens altijd aan te bevelen, omdat overzetten zonder directe controle beslist af te raden is. Zeker als het gaat om publicatie in een blad zoals b.v. Toon en Tekenen.

Extra documentatie bij deze handleiding voor het overzetten (vertalen):

- Les 2 van de Ideaalcursus Accordeon (manier van noteren van de bassen in klavar (cat. nr. 18102). (zie bijlage).
- Blz. 31; 32 en 33 van de handleiding voor het overschrijven van muziek uit de trad. notatie in Klavarskribo van W.J. Kaasjager (cat.nr. 24269). (zie bijlage) Het verdient natuurlijk de voorkeur om de volledige handleiding aan te schaffen.
- Blz. 180 ; 181 en 182 van Algemene muziekleer voor Klavarskribo (W.J. Kaasjager) (zie bijlage). Ook hier geldt dat dit complete boek is te bestellen bij de Stichting Klavarskribo (cat.nr. 12600).
- Blz. 182 is een overzicht van de akkoordsymbolen en **ook de volledig uitgeschreven akkoorden** welke bij de betreffende basknop horen.
- Tabel voor de basnotatie van accordeonmuziek uit: Instructieblad (+ aanvullingen) voor het overschrijven van accordeonmuziek (cat.nr. 8818). Voor de meeste muziek is deze tabel voldoende. Max. 72 bassen. (zie bijlage).
- Basnoten geheugensteuntje.
- Zoals in de handleidingen voor 'Beginnen met KlavarScript' en SharpEye al is aangegeven is het boekje 'Muziek op papier' van Hugo Pinksterboer, een prima gids wat de trad. notatie betreft. ISBN 90-76192-02-2. Zie ook www.tipbook.com
- Morinetta uitgewerkt.

In deze handleiding wordt het muziekstuk 'Morinetta' van Kai Ellinor als voorbeeld overgezet van de trad. notatie naar klavar.

In deze handleiding wordt uitgegaan van:

- Het scannen met SharpEye.
- Overzetten m.b.v. het verkregen XML-bestand in KlavarScript

- **Het overzetten van de rechterhand (diskant) in KlavarScript, zoals bij orgel en piano muziek via een Midi of XML-bestand. Dat is voor de accordeon (piano-klavier) natuurlijk ook mogelijk, maar NIET voor de bassen !**
- **Bij het overzetten van de bassen** van de trad. accordeon muziek, wordt in dit geval nog uitgegaan van de akkoorden + akkoord-symbolen. Deze akkoordsymbolen van de trad. notatie worden gebruikt om de basnoten met behulp van de tabel voor de basnotatie, **met de hand**, in de basbalk van KlavarScript te plaatsen.

Inhoud:

1. Scannen van de trad. muziek Morinetta van Kai Ellinor (SharpEye).
2. Uitleg van de basnotatie voor accordeon in klavar
3. Uitleg van de basnotatie voor accordeon in het trad. schrift.
4. Overzicht van het overzetten van de basnoten voor accordeon.
5. Verdere behandeling van het door SharpEye gemaakte XML-bestand in KlavarScript (plaatsen van de basnoten).

1.Scannen van de trad. muziek Morinetta van Kai Ellinor (SharpEye).

Dit gedeelte is niet echt nodig, omdat het scannen in 'Beginnen met SharpEye' al wordt behandeld, maar wordt er volledigheidshalve als voorbeeld aan toegevoegd.

Met dit muziekstuk voor accordeon (in de traditonele notatie) gaan we aan de slag met het overzetten in klavar.

Eerst worden de 2 pagina's met SharpEye gescand om daar een Midi-bestand (XML-bestand) van te maken dat weer in KlavarScript geladen kan worden (zie ook Beginnen met SharpEye). Voor de volledigheid hieronder een opsomming van de eventuele rhythm warnings in SharpEye voor pag.1 en pag.2.

Let ook op eventueel niet geplaatste maatlijnen !
Let er ook op dat het aantal maten klopt!

17 rythm warnings pag.1 (dit aantal is afhankelijk van **de kwaliteit** van de afdruk van de trad. muziek).

- Maat 1: kwart rust vergeten.
- Maat 2: 2 kwartrusten vergeten.
- Maat 4: 2 achtste noten plaatsen.
- Maat 6: noot verwijderen en kwart noten naar achtste noten wijzigen.
- Maat 9: kwart noot naar halve noot wijzigen.
- Maat 12: 2 kwart noten plaatsen.
- Maat 15: akkoord plaatsen.
- Maat 17: kwart noten naar achtste wijzigen en kwart rustteken plaatsen.
- Maat 20: verlengingspunt verwijderen.
- Maat 26: achtste rust verwijderen en kwart noot naar achtste veranderen.
- Maat 28: 2 kwart noten plaatsen.
- Maat 32: achtste noot plaatsen.
- Maat 34: kwart noot plaatsen.
- Maat 37: kwart noot plaatsen.

Daarna de verdere controle en opslaan als Morinetta 1

15 rythm warnings pag.2

- Maat 6: hele noot verwijderen; zestiende naar achtste noot wijzigen; achtste rust plaatsen.
- Maat 9: verlengingspunt plaatsen.
- Maat 10: kwart noot in akkoord plaatsen.
- Maat 12: akkoorden plaatsen.
- Maat 14: rustteken wijzigen.
- Maat 18: rustteken verwijderen en akkoorden plaatsen.
- Maat 19: akkoord plaatsen.
- Maat 22: kwart noot naar achtste wijzigen.
- Maat 26: akkoord plaatsen.
- Maat 27: akkoord plaatsen.
- Maat 28: akkoord plaatsen.
- Maat 30; akkoord plaatsen.
- Maat 32: in origineel een verlengingspunt te veel.
- Maat 39: verlengingspunt verwijderen.

Daarna verdere controle en opslaan als Morinetta 2.

Vervolgens worden de pagina's aan elkaar gekoppeld en wordt er een Midi-bestand (XML-bestand) van gemaakt (zie ook weer handleidingen 'SharpEye').

Dat Midi-bestand (XML-bestand heeft de voorkeur) wordt dan in KlavarScript geladen alsof het een pianoversie is en er wordt ook een afdruk van gemaakt.

2.Uitleg van de basnotatie voor accordeon in klavar.

In deze handleiding wordt hiervoor gebruik gemaakt van les 2 van de Ideaalcursus Accordeon (cat.nr. 18102; zie bijlage).

3.Uitleg van de basnotatie voor accordeon in het trad. schrift.

Bij de trad. muziek voor accordeon wordt de linkerhand genoteerd zoals bij piano-en orgel muziek. Volledig uitgeschreven in akkoorden.

Maar heel vaak worden bij de linkerhand de akkoordsymbolen bij de akkoorden genoteerd.

- **1^e en 2^e rij.** De grondbassen (2^e rij) en tertsbassen (1^e rij) worden met HOOFDLETTERS aangegeven. De Tertsbassen krijgen dan een streepje onder de letter A E enz.
- **3^e rij.** Majeur akkoord (3^e rij) = kleine letter.
- **4^e rij.** Mineur akkoord (4^e rij) = kleine letter plus een m.
- **5^e rij.** Dominant septiem akkoord = kleine letter plus 7
- **6^e rij.** Verminderd septiem akkoord = kleine letter plus dim.
- Let ook op de volgende manier van noteren: C#= Cis (in klavar Des) of Bb= Bes
- Ook op het volgende letten: in het Duits is B=Bes en H=B.

Zie ook de handleiding voor het overschrijven van muziek uit de traditionele notatie in Klavarskribo van W.J.Kaasjager (catnr. 24269).

4.Overzicht van het overzetten van de basnoten voor accordeon.

Omdat het via een XML-bestand overzetten van de basnoten, met behulp van scannen, **niet direct** mogelijk is in KlavarScript, gaan we als volgt te werk:

- De muziek wordt in SharpEye, of een ander muziek-scanprogramma ingescand zodat het midi-bestand of XML-bestand, als dat goed bevonden is, in KlavarScript geplaatst kan worden zoals dat al in **1. Scannen van de trad. muziek, gebeurd is.**
- We zien dan uiteraard een klavarweergave die er uit ziet als een muziekstuk voor piano of orgel. Wat de linkerhand betreft dus de gebruikelijke klavar noten.
- Die pianomuziek wordt nu afgedrukt. Zie ook **Morinetta van Kai Ellinor** dat als voorbeeld gebruikt wordt.
- Deze afdruk is het uitgangspunt voor de vertaling van de linkerhand (bassen) naar een accordeon basnotatie.
- Vanuit het trad. accordeon muziekstuk schrijven we nu **met de hand** (pen; potlood) de akkoordsymbolen bij de linkerhand van de klavar piano afdruk.
Later kan deze fase, na enige ervaring, worden overgeslagen. De akkoordsymbolen kunnen dan regelrecht vanuit de trad. notatie in de klavarbalk geplaatst worden.
- Let er op hoe de z.g. tertsbassen genoteerd worden. Deze symbolen hebben een onderstreping (C; G; F; enz.).
- Als de klavar afdruk met de genoteerde symbolen klaar is veranderen we de piano versie in KlavarScript naar een notenbalk met in de linkerhand een basbalk voor accordeon. Eerst verwijderen we de noten voor de linkerhand in de piano versie als volgt: Bewerken>partijen>linkerhand selecteren (linkerhand aanvinken)>OK> delete.
- Nu wordt er voor de accordeonbalk gekozen. Klik op Opmaak>Sjabloonkeuze>selecteer ACCOR (4balken) Of ACC 2 (3 balken) > OK.
- Ook van deze weergave, met een lege basbalk wordt nu een afdruk gemaakt waarin met de hand (pen; potlood) de basnoten genoteerd kunnen worden.
Na de nodige ervaring kan dit afdrukken en met pen of potlood plaatsen van de noten ook achterwege gelaten worden.
- Op deze afdruk worden nu nog de basnoten met de hand en met behulp van de **Tabel voor de basnotatie van accordeonmuziek** (uit het instructieblad voor het overschrijven van Accordeonmuziek; cat.nr. 8818 pag.4) met pen of potlood genoteerd.
- Omdat SharpEye de akkoorden in combinatie met KlavarScript naar klavar vertaald heeft (piano-versie) is het zelfs mogelijk als de akkoordsymbolen niet in de trad. notatie genoteerd staan, deze akkoorden in klavar met behulp van **Het overzicht van de bassen** (uit Algemene muzikleer van W.J. Kaasjager pag. 182) over te zetten.

5. Verdere behandeling van de basnoten van het door SharpEye gemaakte XML-bestand in KlavarScript

Algemeen.

- Als in de trad. muziek een basnoot b.v. wordt aangegeven als **C#** = Cis moeten we er rekening mee houden dat er dan bij het knoppenoverzicht een **Des** staat !
Dus de benamingen die bij kruis symbolen horen staan **niet** in het knoppenoverzicht. **Wel** de benamingen die bij de mol symbolen horen! Zoals bij klavar gebruikelijk is. Wees er ook bedacht op dat er **omkeringen** bij de akkoorden kunnen voorkomen.

- Ook is het handig om te onthouden dat de basnoten die **boven** de stok staan (majeur) ook boven de maatlijn of boven de tellijn geplaatst moeten worden. De basnoten die onder de stok staan (mineur) worden dan **onder** de maatlijn of tellijn geplaatst.
- Om verwarring bij het kiezen van de bassen te voorkomen is het, zeker in het begin, handig de **nulde** rij (ook eerste rij ?) met een papiertje af te dekken. In de meeste gevallen is de grondbas (soms ook de eerste rij; tertsbas) het uitgangspunt bij het plaatsen van de basnoten.
- Vergeet niet de stoptekens in de basbalk, die NIET automatisch geplaatst worden.
- Doorklinkstippen bij de basnoten worden met de blauwe symbolen via de rechter muisknop geplaatst. Let er wel op ! Dat de doorklinkstippen dus bij basnoten tussen die noten in komen.
- Afspelen is alleen mogelijk met de piano versie. De accordeon versie klinkt vals.
- Het kan soms voorkomen dat de basnoten, bij het opnieuw laden van de muziek, in de diskant van de accordeonmuziek terecht komen. Dan kunnen deze bassen met behulp van **Bewerken>Partijen>selecteer de nieuwe partij>bewerken>Naam bassen weer in de basbalk geplaatst worden. Als de stokken de verkeerde kant op geplaatst worden kun je dat ook op deze manier wijzigen.**
- **De blauwe bas-symbolen in KlavarScript zijn bedoelt voor de gestapelde basnoten. Voor de duidelijkheid: een zwart bas-symbool samen met een blauw bas-symbool.**
- **In de praktijk is het bij het plaatsen van de gestapelde basnoten handig, soms zelfs nodig, om het raster van KlavarScript Op 8 te zetten !!**
- **Bij het plaatsen van de bassen kan er, als de lijndikteverschillen van de balk niet al te duidelijk zijn, ingezoomd worden naar b.v. 150%.**

Nog een keer punt voor punt.

1. Als het XML-bestand, met de gekoppelde pagina's, in KlavarScript geladen is wordt het daarna opgeslagen als Midi-bestand. Toevoeging 'piano'.
2. Maak een afdruk van deze als Midi-bestand opgeslagen muziek 'Morinetta' (piano versie).
3. Sla daarna deze muziek nogmaals op als Midi-bestand, maar dan met de toevoeging accordeon.
4. Verwijder de linkerhandakkoorden (bas+akkoord) van deze muziek.
Opmerking: Let er daarbij op dat rechter en linkerhand over elkaar kunnen vallen.
5. Kies een accordeonbalk als sjabloon en sla ook deze muziek op.
6. Maak ook van deze muziek een afdruk.
7. Vul nu met behulp van de trad. notatie de akkoordsymbolen, met een pen of potlood, in bij de akkoorden van de piano klavar versie.
8. Als dat is gebeurd kunnen de basnoten, in de accordeon versie, met behulp van de akkoordsymbolen in de pianoversie en met behulp van de 'Tabel voor de basnotatie (Instructieblad) op de basbalk, met pen of potlood, worden ingevuld.
9. **In de praktijk is het aan te bevelen bij het plaatsen van de basnoten het raster van KlavarScript op 8 te zetten in verband met het plaatsen van de gestapelde basnoten.**

Per maat wordt nu stuk voor stuk voor de eerste 8 maten aangegeven hoe de basnoten geplaatst moeten worden.

In eerste instantie wordt, als je de eerste basnoot wilt plaatsen, gevraagd of het om een nieuwe balk gaat. Bevestigen met O.K.

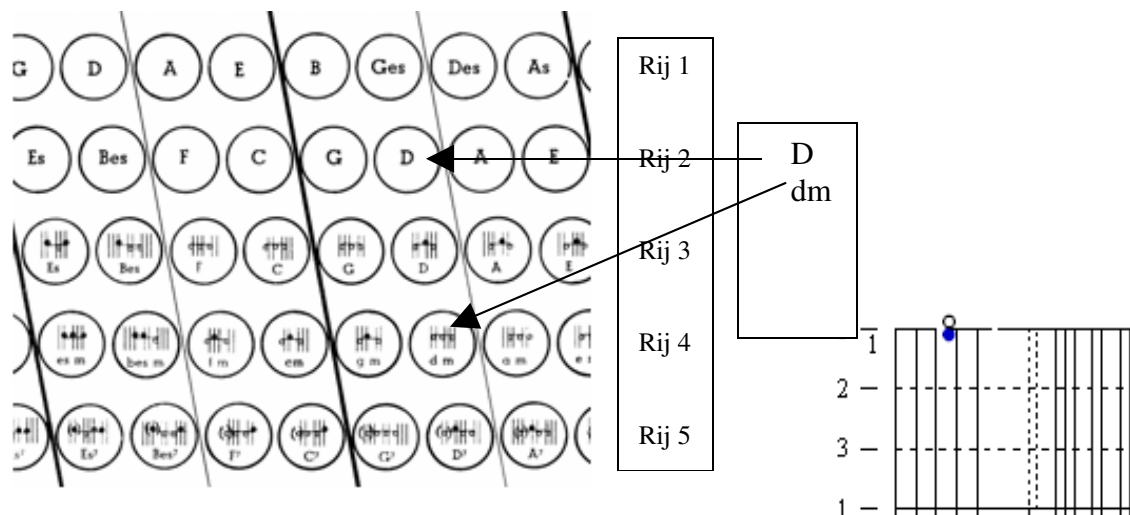
Maat 0. In dit geval bij de opmaat geen basnoten.

Maat 1.

Hier wordt al meteen begonnen met twee basnoten die tegelijkertijd ingedrukt moeten worden (D en dm).

Deze basnoten worden geplaatst volgens onderstaande figuren.

Als je basnoten wilt plaatsen kan er een menu verschijnen met de vraag om een nieuwe partij aan te maken. Klik op Ja.

In eerste instantie wordt de D (grondbas; tweede rij) geplaatst en daarna het **blauwe** symbool, dm (vierde rij) onder de D.

De blauwe bassymbolen in KlavarScript zijn dus bedoeld voor de bassen die **tegelijk** worden ingedrukt (Let op: altijd een zwarte noot samen met een blauwe noot).

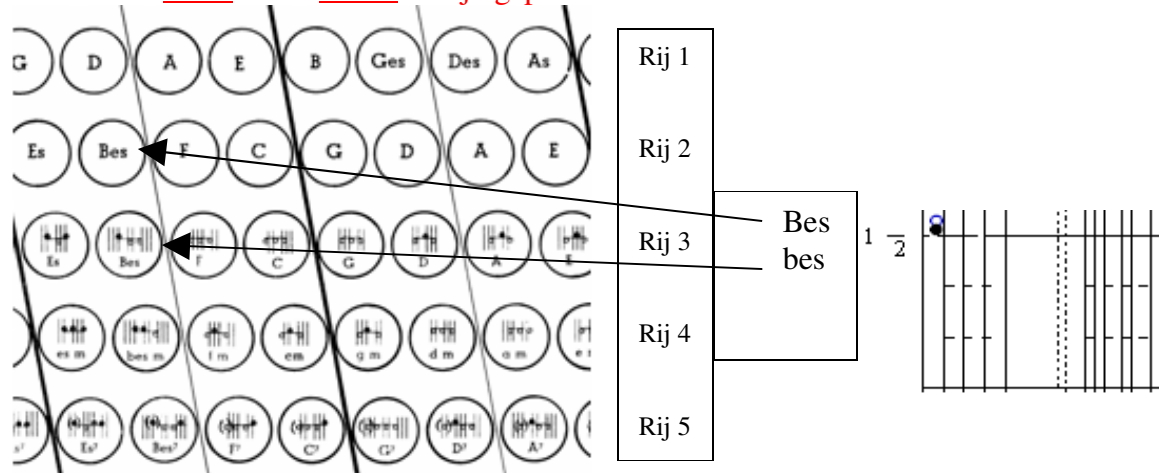
De D (majeur) boven de maatlijn en dm (mineur) onder de maatlijn.

Maat 2.

Ook hier worden 2 basknoppen tegelijkertijd ingedrukt.

In deze maat het zelfde als in maat 1 maar dan voor Bes (grondbas; tweede rij) en de bes (majeurakkoord; derde rij).

Hier worden beide noten boven de lijn geplaatst.

In dit geval wordt als eerste de basnoot bes (majeur akkoord; 3^e rij) geplaatst en daarna het blauwe symbool Bes (grondbas; 2^e rij) BOVEN OP het bes majeure akkoord.

De blauwe noot wordt dan automatisch boven de bes geschoven (misschien even experimenteren). Dus allebei boven de maatlijn. Hier geldt zeker dat raster 8 aan moet staan !

Opmerking: het gaat hier in de muziek **schijnbaar** om 2 x een B (b). Maar omdat de muziek uit Duitsland afkomstig is hebben we hier 2 x met een bes te maken.

In **Duitsland** betekent **H** = B en **B** = Bes

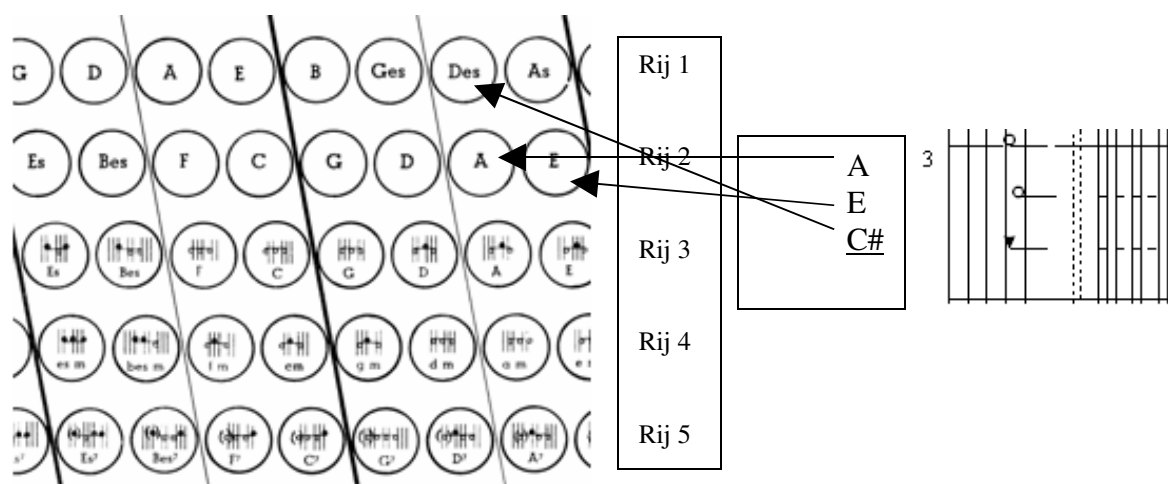
Maat 3.

In deze maat worden 2 grondbassen (A en E) + een wisselbas (C# dus Des) geplaatst (melodielijn).

Let op ! Eerst raster weer op 2 !

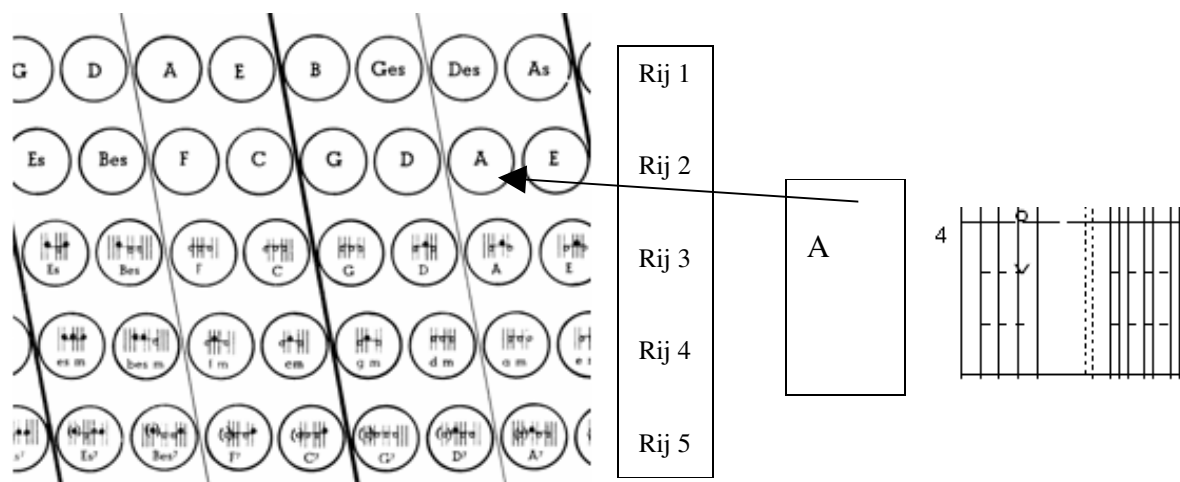
Hier geldt dat de C# (Cis) bij de het basknoppenoverzicht als Des wordt weergegeven.

Dat is wat in klavar gebruikelijk is.

Maat 4.

In deze maat wordt een A (grondbas) geplaatst. Vergeet het stopteken niet !

Maat 5.

In deze maat wordt 1 grondbas (D) en 2x een mineurbas (dm) geplaatst.

Rij 1
Rij 2
Rij 3
Rij 4
Rij 5

D
dm
dm

Maat 6.

In deze maat ook zoals in maat 5 1x een grondbas (D) en 2x een mineurbas (dm).

Rij 1
Rij 2
Rij 3
Rij 4
Rij 5

D
dm
dm

Maat 7.

In deze maat weer een melodielijn zoals in maat 3.

Rij 1
Rij 2
Rij 3
Rij 4
Rij 5

E
a7
G

Maat 8.

Hier weer alleen een grondbas (A) + stopteken.

Extra opmerkingen:

- Begeleidingsfiguren, bestaande uit een grondbas plus één of meer akkoordbassen, worden steeds verbonden door een **verbindingslijn**. Basmelodieën of losse basnoten (grondbassen en tertsbassen) krijgen geen verbindingslijnen (zie ook handleiding Cat. nr. 24269; blz 32). Bij een walsrythme worden b.v. alle 3 de bassen doorverbonden. Bij een 2 of 4 tels rythme worden de bassen per twee stuks doorverbonden. Behalve als bij een 4 tels rythme de grondbas gevolgd wordt door 3 majeurebassen. In dat geval worden alle basnotenstokken doorverbonden.
Omdat het plaatsen van verbindingslijnen per maat in KlavarScript niet goed werkt is het in de praktijk het beste om als volgt te werk te gaan:
 1. Plaats in maat 1 een aantal basnoten (het kan soms voorkomen dat je Pc vraagt of je een nieuwe balk wilt plaatsen; antwoord is ja).
 2. Klik aan de linkerkant op het icoontje Nootstokken en verbindingslijnen.
 3. Ga naar een nootstok in de basbalk en klik op de rechtermuisknop.
 4. Kies voor standaard aanpassen voor een halve maat.
 5. Nu zullen alle basnoten die je plaatst op dezelfde manier doorverbonden worden.
- Als de notenstokken van de basnoten in de diskant terecht komen, kunnen die stokken in KlavarScript eventueel ingekort worden (even experimenteren).
- Het kan het voorkomen dat het plaatsen van een **blauwe** basnoot boven aan de notenbalk wat problemen geeft. In dat geval de **blauwe** noot ergens in de balk plaatsen en dan boven de notenbalk schuiven.
- Ook kun je accordeonmuziek tegenkomen waar alleen de akkoordbassen voorzien zijn van akkoordsymbolen. De grondbassen worden dan zonder akkoordsymbool weergegeven. Bij deze weergave van de baskant moet er dan rekening gehouden worden met het feit dat de voortekens in de muziek wel gelden voor de grondbassen maar NIET voor de akkoordbassen!!

Leunis Padmos

E-mail adres: leunis.padmos@hetnet.nl